

„Młodości! ty nad poziomy wylatuj”¹. Szkice do portretu młodego naukowca w mediach

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest zaprezentowanie wyników przeprowadzonej analizy przekazów medialnych i wskazanie sposobów charakteryzowania młodych naukowców w mediach.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Problemem badawczym jest ukazanie różnych kryteriów postrzegania młodości i ich odniesienie do badań nad wizerunkiem młodego naukowca w mediach. Wśród metod badawczych wykorzystano badania ilościowe, analizę korpusową i pomocniczo analizę treści oraz analizę komparatywną danych statystycznych i wyników badań wtórnych.

PROCES WYWODU: Wywód składa się z trzech części. Celem pierwszej części jest ukazanie specyfiki postrzegania kategorii młodości na przykładzie badań opinii społecznej i analizy danych statystycznych. W dalszych rozważaniach autorki wskazują, kogo w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego określa się mianem młodego naukowca. Trzecia część wywodu skupia się na zaprezentowaniu specyfiki przedstawiania młodych naukowców w mediach.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Artykuł przedstawia autorską klasyfikację portretów młodego naukowca w mediach. Różnorodność wskazywanych grup jednoznacznie pokazuje nieściśłość i niekonsekwencje w posługiwaniu się określeniem „młody naukowiec”.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Określenie „młody naukowiec” jest wykorzystywane w przekazach medialnych bez odniesienia do wytycznych ustawowych. Ma ono często charakter promocyjny dla innych grup wiekowych biorących udział w przedsięwzięciach z obszaru szeroko rozumianej nauki czy edukacji. Dlatego innowacyjne wydaje się stworzenie autorskiej klasyfikacji portretów młodego naukowca w mediach, która powstała na podstawie analizy przekazów

---

¹ Fragment *Ody do młodości* (Mickiewicz, 1997, s. 25).

internetowych i porównawczo wypowiedzi prasowych, telewizyjnych i radiowych. Autorki rekomendują wykorzystanie określenia w komunikacji marketingowej dla wzmocnienia funkcji wartościującej w odniesieniu do osób spoza definicji ustawowej młodego naukowca.

→ **SŁOWA KLUCZOWE: MŁODOŚĆ, MEDIA, NAUKA, WIZERUNEK NAUKOWCA, MŁODZI NAUKOWCY**

ABSTRACT

“Youth! Up and over the horizons rise”.² Sketches to the Portrait of a Young Researcher in Media

RESEARCH OBJECTIVE: The objective of the paper is to present results of an analysis conducted on media messages and to indicate the ways in which young researchers are portrayed in media.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The research problem lies in presentation of various criteria for perception of youth and the way in which they are applied under the research done on the image of a young researcher in media. Among the employed research methods quantitative surveys, corpus analysis and – as a back-up – comparative analysis of statistical data and results of secondary research must be named.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The argumentation is divided into three parts. Part one aims at showing specific features of perception of the category of youth, as exemplified by public opinion polls and analysis of statistical data. Further on, the authors indicate who is referred to as a young researcher in the field of science and higher education. Part three of the argumentation is focused on particular features of presentation of young researchers in media.

RESEARCH RESULTS: The paper presents the authors' original classification of portraits of young researchers in media. The diversity of the presented groups provides a clear proof of the inaccuracies and inconsistencies in using the concept of a “young researcher.”

CONCLUSIONS, INNOVATIONS AND RECOMMENDATIONS: The term “young researcher,” as appearing in media messages, is used without any reference to statutory guidelines. It often bears a promotional character, when used to denote persons from even younger age groups participating in undertakings from a broadly termed area of science or education. And thus the creation of an original

---

² A fragment of *Oda do młodości* by A. Mickiewicz, translated by Jarek Zawadzki as *Ode to Youth*. In: *Selected Masterpieces of Polish Poetry* (translation by the same author), <http://tlumacz-literatury.pl/polishpoetryfree.pdf> (accessed: 29.03.2017).

classification of portraits of a young researcher in media, based on an analysis of Internet messages and press/TV/radio statements taken comparatively, seems to be an innovative measure. The authors suggest that the term be used in marketing communication to enhance the evaluative function towards persons not falling within the scope of the statutory definition of a young researcher.

→ **KEYWORDS:** YOUTH, MEDIA, SCIENCE, RESEARCHER'S IMAGE, YOUNG RESEARCHERS

Wprowadzenie

Zmiany w nauce polskiej zwracają uwagę mediów, które chętnie podejmują tematykę poprzez pryzmat uczonych. Wizerunek naukowca jest poddawany licznym przekształceniom i uzależniony od wielu czynników. „Przekaz medialny oddziałuje na metanarracje społeczne, które po części biernie odwzorowują w swych opiniach wydźwięk i kontekst publikacji” (Łosiewicz i Czechowska-Derkacz, 2016). Autorki łączą obraz naukowca z kontekstem młodości. To zestawienie celowe z wielu powodów. Pierwszym z nich jest atrakcyjność medialna młodości, drugim ustawowe doprecyzowanie wieku młodego naukowca, kolejnym mnogość przekazów dotyczących tego statusu.

Celem naukowym artykułu jest pokazanie sposobów prezentacji młodego naukowca w mediach oraz stworzenie klasyfikacji systematyzującej różnorodność tych portretów. Struktura artykułu została podzielona na trzy zasadnicze części. W pierwszej, szczegółowej analizie poddane zostało pojęcie „młodość” w odniesieniu do wieku oraz panujących trendów. Druga zawiera badania określenia „młody naukowiec” w zestawieniu z obowiązującymi ustawami oraz praktykami medialnymi. Ostatnia, dzięki wykorzystaniu badań ilościowych, analizy korpusowej i pomocniczo analizy treści, pokazuje mnogość medialnych wizerunków młodego naukowca.

Młodość jako współczesna wartość

Przekazy medialne skupiają się na współczesnych modach, trendach i zachowaniach, które są na czasie, którymi żyje świat, które zostały wypromowane i które niczym wirus przedostają się do szerokich rzesz odbiorców. Pokazywanie i osvajanie z nowościami przybiera coraz bardziej agresywne formy. Nie wystarcza już „zobacz-przemysł-zastosuj” dające przestrzeń na decyzje odbiorcy. Teraz zwroty „must have” czy „must be”

kierują jednostkami czy grupami, narzucając im kolejne mody i skraca-
jąc lub eliminując czas na proces decyzyjny.

Jednym z obowiązujących trendów jest młodość. Odmieniana w me-
diach przez wszystkie przypadki i odnosząca się do każdego obszaru ży-
cia i działalności człowieka. Za *Słownikiem języka polskiego PWN* można
ją definiować jako „okres życia zawarty między dzieciństwem a wiekiem
dojrzałym”. Młodość jest modna i dodawana wszędzie tam, gdzie można
wzbogacić treść o jej pierwiastek, by uatrakcyjnić przekaz i dzięki temu
zabiegowi osiągnąć większą oglądalność, słuchalność, poczytność czy
ilość polubień. Słowo młodość jest powszechnie wykorzystywane przy
tworzeniu nowych konstrukcji językowych, czasem nadużywane i pro-
wadzące do powstania określeń oksymoronicznych. Tu przykładów jest
wiele: „młodzi emeryci”, „młodość 50+” czy gombrowiczowski „młody
starzec” (Gombrowicz, 2004). Zatem wszechobecna młodość stała się
kultem rozumianym jako „szacunek i uwielbienie okazywane komuś lub
czemuś”, a także „ogół czynności i obrzędów religijnych będących ze-
wnętrznymi przejawami tej czci” (Doroszewski, 1996). Jednym z przeja-
wów kultu młodości we współczesnym świecie jest komunikacja marke-
tingowa, w której młodość jest jednym z najczęściej wykorzystywanych
i najskuteczniejszych motywów. Przekaz reklamowy koncentruje się na
wykorzystaniu młodości, bo trafia ona w potrzeby i zainteresowania od-
biorców. W licznych przypadkach symbol młodości jest nadużywany.
Przykładem mogą być przeznaczone dla osób dojrzałych kosmetyki czy
parafarmaceutyki, do których prezentacji wykorzystuje się osoby młode,
czasami nastoletnie. Taki mechanizm (bez wątplenia manipulacyjny) ma
pokazać nadzwyczajną moc i własności działania specyfiku, który przy-
wraca siłę czy upragnioną młodość. Bo młodość jest manifestowana
poprzez wygląd³, głównie ciało i jego atrybuty⁴. Tego typu nadużycia są
powszechne i każą podjąć refleksje zmierzające do ustalenia, czy kult
przerodził się już w ogólnospołeczny przymus, czy terror. Jedną z pró-
bek badawczych niech będzie frekwencyjność użycia fraz „młodość”,
„kult młodości” i „terror młodości”. Dla wyszukiwarki Google reprezentacja
frazy młodość pojawia się w 2 430 000 materiałach internetowych, „kult
młodości” zaledwie w 149 000, a „terror młodości” w 56 100⁵. Przytocz-
ne wielkości wskazują, iż młodość jest uważana za zjawisko naturalne.

---

³ Szerzej na ten temat B. Czechowska-Derkacz i M. Łosiewicz, 2015, s. 42-61.

⁴ Sprężystość, brak zmarszczek, wysportowanie i dobre umięśnienie.

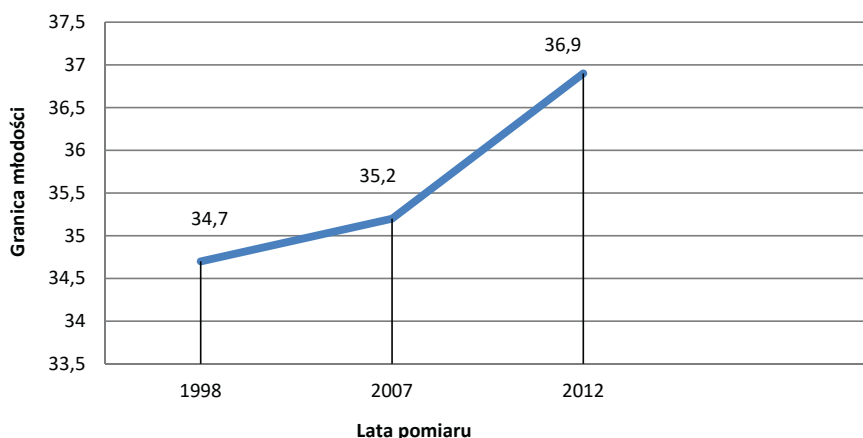
⁵ Wyszukiwarka Google (dostęp: 26.02.2017).

Kultura młodości jest dla nas oczywista, nie chcemy jej fetyszycować przez określenia kultu czy terroru⁶.

Posługując się wcześniej przytaczanymi określeniami „must have” i „must be”, można stwierdzić, że młodość jest obecnie traktowana jako „wewnętrzny przymus” umiejętnie podsycany przez „czynniki zewnętrzne”.

Kolejnym analizowanym elementem jest granica wieku między młodością a dojrzałością. Badania CBOS-u z czerwca 1998 r. na ten temat pokazały, że w opinii respondentów młodość kończy się w wieku 34 lat i siedmiu miesięcy. Pomiar wykonany dziesięć lat później (w styczniu 2007 r.) wskazuje na przesunięcie granicy młodości i dojrzałości do 35 lat i dwóch miesięcy, a badanie z maja 2012 r. daje wynik 36 lat i dziewięciu miesięcy. Zatem w ciągu 14 lat (1998-2012) granica młodości przesunęła się o dwa lata i dwa miesiące (wykres 1).

Krzywa młodości

Wykres 1. Krzywa młodości w latach 1998-2012.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CBOS, 2012, s. 3.

⁶ W świecie mody pojawiają się pierwsze głosy przeciwne terrorowi mody. Znany fotograf, twórca mody idealnych supermodelek z lat 90., Peter Lindbergh wyznacza swoją nową misję. Chce pokazywać modelki wolne od „terroru młodości i doskonałości”. Szerzej: am, *Stworzył idealne supermodelki. Teraz mówi „nie” terrorowi młodości i doskonałości*, www.tvn24.pl/kultura-styl.8/stworzyl-supermodelki-mowi-nie-terrorowi-mlodosci-i-doskonalosci,528964.html (dostęp: 26.02.2017).

Krzywa młodości wskazuje trend wzrostowy, co oznacza, że próg młodości przesuwa się i definicja z roku 2012 obejmuje nowe kohorty w porównaniu z 1998 r.

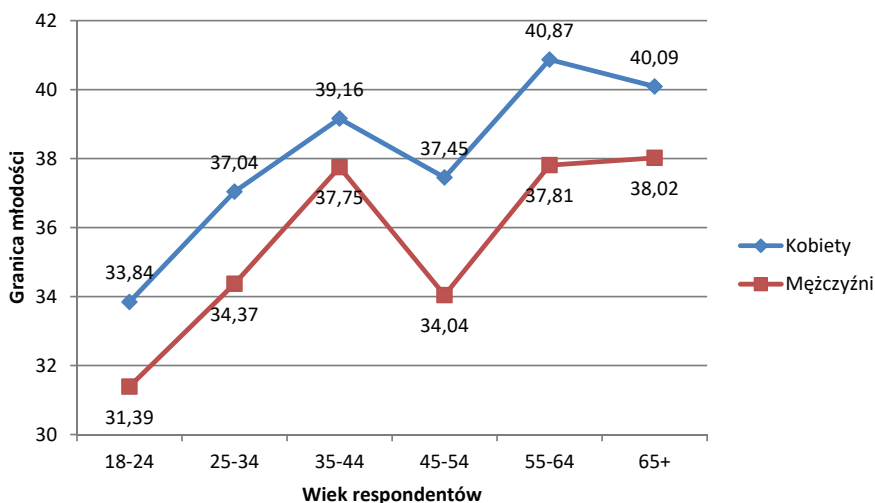
Granica młodości jest warunkowana także przez wiek respondentów. Im respondenci młodszy, tym granica wieku niższa, dla respondentów starszych następuje jej przesunięcie w górę. Dla przeprowadzonych przez CBOS badań wynika, że ankietowani (w wieku 18-24 lata) za koniec młodości uważali wiek 32 lata i siedem miesięcy. Zaś w opinii respondentów reprezentujących grupę najstarszą (powyżej 65. roku życia) młodość trwa do 39. roku życia.

Ciekawe jest też podejście zróżnicowane kryterium płci. Dla kobiet młodość trwa dłużej niż dla mężczyzn, średnio o 3 lata. Zasada wieku respondentów w zależności od płci nie została potwierdzona. Kobiety w przedziale 35-44 lata uważają, że młodość kończy się w wieku 39 lat i jednego miesiąca, podczas gdy ich starsze koleżanki, ankietowane z przedziału 45-54 lata, za granicę młodości przyjmują 37 lat i cztery miesiące. Taka sama dysproporcja dotyczy grupy ankietowanych mężczyzn. Respondenci w przedziale 35-44 lata przyjęli za koniec młodości wiek 37 lat i siedem miesięcy. Ich starsi koledzy (ankietowani z przedziału 45-54 lata) przyjmują za kres młodości 34. rok życia. Szczegółowe dane prezentują tabela 1 i wykres 2.

Tabela 1
Kiedy następuje koniec młodości?

Wiek respondentów (lata)	Kobiety	Mężczyźni
18-24	33,84	31,39
25-34	37,04	34,37
35-44	39,16	37,75
45-54	37,45	34,04
55-64	40,87	37,81
65 i więcej	40,09	38,02

Źródło: CBOS, 2012, s. 4.

Wykres 2. Krzywe młodości w opinii kobiet i mężczyzn.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CBOS, 2012, s. 4.

Interesującym wnioskiem z przeprowadzonego badania jest znaczne pokrycie autoidentyfikacji związanej z wiekiem ze społecznie ustanowionymi granicami etapów życia. Za młodych uważa się 100% trzydziestolatków, wśród badanych z przedziału 30-34 lata tym terminem określa się 85% ankietowanych, a wśród respondentów w przedziale 35-39 lat już 72% posługuje się w odniesieniu do siebie tym mianem. Porównując powyższe dane z wynikami badań Eurobarometr Active Ageing, opublikowanymi przez Komisję Europejską (European Commission, 2012), można stwierdzić, że postrzeganie kresu młodości różni się w krajach europejskich i w Polsce. Dla Polaków młodość kończy się ok. 39. roku życia, podczas gdy dla respondentów z krajów europejskich trzy lata później.

Młody naukowiec i codzienność jego funkcjonowania

Autorki, chcąc spojrzeć na obraz medialny kreślony dla grupy naukowców przez pryzmat fetyszyzacji młodości, wybierają do analizy grupę młodych naukowców. Aby dokładnie scharakteryzować, kogo w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego określa się mianem młodego naukowca, należy sięgnąć do ustawodawstwa. Lektura aktów prawnych pokazuje, że w 2015 r. nastąpiła zmiana w zakresie definicji tej grupy naukowców.

Zatem zgodnie z ustawą z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy o zasadach finansowania nauki oraz niektórych innych ustaw nadano jej nowe brzmienie.

Młody naukowiec to osoba prowadząca działalność badawczo-rozwojową, która w roku ubiegania się o przyznanie środków finansowych na naukę kończy nie więcej niż 35 lat; jeśli osoba ta przebywała na urlopie macierzyńskim, urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopie ojcowskim, urlopie rodzicielskim lub urlopie wychowawczym, udzielonych na zasadach określonych w przepisach Kodeksu pracy, albo pobierała zasiłek chorobowy lub świadczenia rehabilitacyjne w związku z niezdolnością do pracy, w tym spowodowaną chorobą wymagającą rehabilitacji leczniczej, to może się ubiegać o środki finansowe na naukę po ukończeniu 35. roku życia przez czas odpowiadający okresowi przebywania na tych urlopiach albo okresowi pobierania tego zasiłku lub świadczenia, jednakże okresy te nie mogą łącznie przekroczyć dwóch lat (Dz. U. 2015, poz. 249)⁷.

Ustawa skupia się na doprecyzowaniu górnej granicy wieku młodego naukowca, zostawiając jednak otwartą kwestię jego dolnej granicy.

Definicję młodego naukowca od 2 stycznia 2016 r. precyzuje również Ustawa o Narodowym Centrum Nauki, gdzie dokonano charakterystyki „osób rozpoczynających karierę naukową”. Mianem tym określa się osoby nieposiadające stopnia naukowego doktora lub osoby, które nie wcześniej niż 7 lat przed rokiem wystąpienia z wnioskiem o przyznanie środków finansowych na badania naukowe lub prace rozwojowe uzyskały stopień naukowy doktora; do okresu tego nie wlicza się przerw związanych z urlopem macierzyńskim, urlopem na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopem ojcowskim, urlopem rodzicielskim lub urlopem wychowawczym, udzielonych na zasadach określonych w przepisach Kodeksu pracy, albo pobieraniem zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego w związku z niezdolnością do pracy, w tym spowodowaną chorobą wymagającą rehabilitacji leczniczej (Dz. U. 2016, poz. 1071).

Kolejnym krokiem identyfikacyjnym młodych naukowców jest ustalenie definicji doktoranta. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym daje

---

⁷ Odzwierciedleniem zapisu ustawy są założenia Rady Młodych Naukowców – organu doradczego Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Jej członkami mogą zostać osoby, które: nie ukończyły 35. roku życia; posiadają znaczące osiągnięcia naukowe; cieszą się nieposzlakowaną opinią i przestrzegają zasad etyki naukowej; korzystają z pełni praw publicznych; nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Kryteria te odnoszą się zarówno do wieku, jak i pracy naukowej i zawodowej. Źródło: <http://www.nauka.gov.pl/komunikaty/nabor-kandydatow-na-czlonkow-rady-mlodych-naukowcow-v-kadencji.html> (dostęp: 26.02.2017).

w tym zakresie jedynie sformułowanie, iż „osoba przyjęta na studia doktoranckie nabywa prawa doktoranta z chwilą złożenia ślubowania, którego treść określa statut uczelni albo jednostki naukowej” (Dz. U. 2012, poz. 572). W przypadku studiów doktoranckich nie doprecyzowuje się wieku. Wymogiem jest ukończenie studiów drugiego stopnia. Zatem górny przedział wieku jest otwarty, natomiast można z dużym prawdopodobieństwem doprecyzować jego dolną granicę.

Podsumowując otrzymany obraz cząstkowy, uwzględniający przytoczone definicje, mamy do czynienia z osobami do 35. roku życia, natomiast dolna granica jest niedookreślona i może się zamknąć w opisowym stwierdzeniu „osoba prowadząca działalność badawczo-rozwojową”. W celu identyfikacji wyznaczonej grupy warto posłużyć się często prezentowanymi w mediach, ale także w opracowaniach naukowych kategoriami generacji, które charakteryzują poszczególne pokolenia. Chodzi o nomenklaturę związaną z klasyfikacją pokoleń jako Baby Boomers, X, Y, Z.

Mając na uwadze pokolenie młodych naukowców, grupę zaliczać będziemy do pokoleń Y („milenialsi”) i Z („generacja multitasking”) (Grupa Wirtualna Polska, 2015). W tym miejscu nieodzowne wydaje się poczynienie ważnej uwagi, dotyczącej wszelkich uogólnień zastosowanych dla prezentowanej klasyfikacji. Oczywiście jest, że spójność i jednoznaczność wizerunku opisywanej grupy jest umowna i że są tam jednostki prezentujące inne cechy czy zachowania. Osoby z obu pokoleń mają jednak silną reprezentację określonych atrybutów, które można przyjąć za uniwersalne.

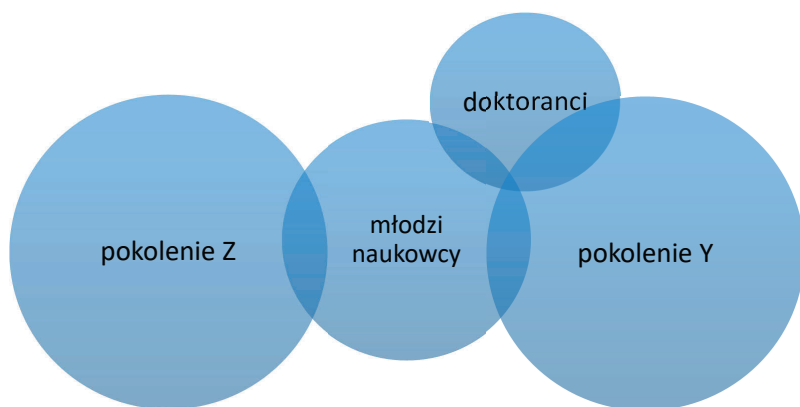
Zatem, osoby z pokolenia Y, urodzone między 1980 a 2000 r.⁸, charakteryzuje pewność siebie i wysokie poczucie własnej wartości. Są ambitne i wyznaczają sobie jasne cele zarówno w życiu osobistym, jak i zawodowym. Stawiają na rozwój i lubią czuć się odpowiedzialne za własny los (Brzezińska i in., 2011). To indywidualiści, którzy chcą imponować sukcesami i szczególnymi przymiotami, by kształtować swój wyjątkowy wizerunek (McAfee, 2014). W relacjach najlepiej odnajdują się w środowisku rówieśników, często skupionych wokół społeczności sieciowych, ponieważ naturalnym środowiskiem komunikacji reprezentantów tej grupy są media społecznościowe. Warto wspomnieć o życiu zawodowym pokolenia Y, które reprezentuje grupę dobrze wykształconą, zainteresowaną ciekawą pracą, wymagającą kreatywności, dającą swobodę i elastyczny czas zawodowego funkcjonowania (Fazlagić, 2008).

---

⁸ Milenialsów dzieli się na młodszych (1990-2000) i starszych (1980-1989).

Kolejna grupa to pokolenie Z. Przy określaniu tej grupy nie ma zgody wśród autorów dokonujących klasyfikacji, jakie dokładnie roczniki wchodzi w jej skład. Często przyjmuje się, że to ludzie urodzeni po 2000 r. Autorki przychylają się do tego podejścia, które będzie uznane za granicę wieku dla pokolenia Z. Ich funkcjonowanie związane jest z technologią i szybkim pozyskiwaniem informacji poprzez Internet. Dla nich świat od zawsze był pełen technologii, która jest naturalnym środowiskiem funkcjonowania. Przedstawiciele pokolenia Z lubią nawiązywać kontakty osobiste, choć media społecznościowe stanowią najpopularniejszy kanał komunikowania. Zawodowo najlepiej odnajdują się w obszarach wielozadaniowych i wysokotechnologicznych.

Powyższe charakterystyki przedstawiają grupy, które w analizowanym przekazie definiują także społeczność młodych naukowców. W skład tej grupy wchodzi częściowo przedstawiciele pokolenia Y, częściowo doktoranci oraz przedstawiciele pokolenia Z, co obrazuje wykres 3.

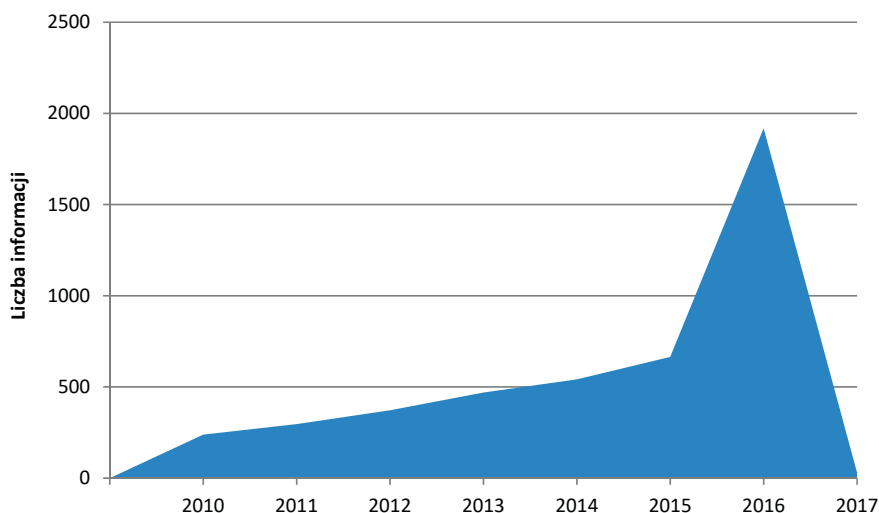

Wykres 3. Reprezentacja zbioru młodych naukowców według kryterium wieku.
Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone analizy zbioru młodych naukowców sklasyfikowane według kryterium wieku wskazują na różnorodność jego składowych, która będzie skutkowałą różnorodnością w prezentowanych wizerunkach medialnych.

Młody naukowiec w przekazach medialnych

Badania przekazów medialnych wydawanych w latach 2010-2016⁹ wskazują, że o młodych naukowcach mówi się w mediach coraz więcej i z każdym rokiem obserwuje się tendencję zwyżkową (por. wykres 4). Wniosek ten wynika z ilościowej analizy materiału pochodzącego z ponad 1100 tytułów prasowych, 5 mln źródeł internetowych (w tym mediów społecznościowych) oraz 100 stacji radiowych i telewizyjnych. Najwięcej informacji na temat młodych naukowców opublikowano w mediach w 2016 r. (1918 informacji), gdzie stwierdza się 189-procentowy przyrost informacji względem roku 2015 (664 informacji). W poprzednich latach obserwuje się stopniowe rosnące zainteresowanie problematyką (w roku 2014 jest to 541 informacji, w roku 2013 – 469, a w roku 2012 – 372). Wśród informacji tych znajdują się m.in. wiadomości o planowanych wydarzeniach, doniesienia medialne, wywiady, ogłoszenia o ofertach lub wynikach konkursów i uruchamianych projektach.

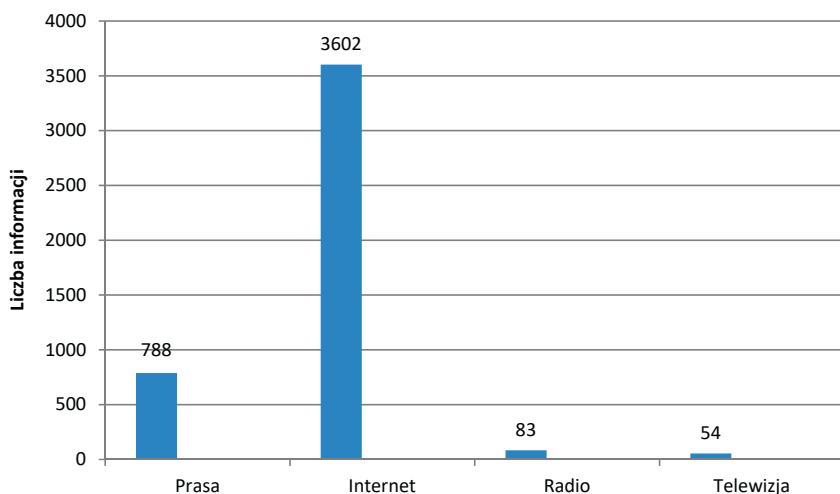

Wykres 4. „Młody naukowiec”. Rozkład informacji w czasie według daty wydania w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 1 stycznia 2017 r.

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu narzędzia informatycznego INFORIA.

⁹ Badanie przeprowadzono przy wykorzystaniu narzędzia informatycznego INFORIA we współpracy z Press Service Monitoring Mediów. Badanie obejmowało emisję przekazów w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 1 stycznia 2017 r.

Medialny wizerunek młodego naukowca kreślony jest nierównomiernie przez poszczególne media (por. wykres 5). Prym wiodą tu media cyfrowe, w których (zaznaczając ich zróżnicowanie) publikuje się ponad czterokrotnie więcej informacji na temat młodych naukowców (79,57%) niż w prasie (17,41%). Dysproporcję tę jeszcze wyraźniej widać przy porównaniu treści emitowanych przez radio (1,83% wszystkich informacji) czy telewizję (1,19% wiadomości), które problematykę tę podejmują incydentalnie. Tematykę młodych naukowców podejmują zazwyczaj media o zasięgu ogólnopolskim, a zdecydowanie rzadziej stacje regionalne, które sporadycznie zamieszczają informacje na temat realizacji projektów z funduszy unijnych dedykowanych tej grupie przez urzędy marszałkowskie czy wojewódzkie (programy regionalne).

Wykres 5. Ilość informacji na temat młodych naukowców we wszystkich mediach w latach 2010-2016.

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu narzędzia informatycznego INFORIA.

Ze względu na dużą liczebność danych pochodzących z badanego okresu i przy uwzględnieniu wszystkich mediów badanie wizerunku młodego naukowca (a dokładniej przypisywanych mu najczęściej cech) autorki zdecydowały się ograniczyć do okresu od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r., kiedy w mediach obserwuje się znaczący wzrost zainteresowania wskazywaną problematyką (por. wykres 4). Przedmiotem badania uczyniono media cyfrowe, które w statystyce ilości prezentowanych

informacji znajdują się na pierwszym miejscu. Znaczenie tego medium (przy uwzględnieniu charakterystycznego dla niego zróżnicowania) coraz bardziej przybiera na sile, co dotyczy zarówno jego opiniotwórczości, jak i liczby użytkowników, którzy jak to wykazują badania często korzystają z Internetu zarówno za pośrednictwem urządzeń stacjonarnych, jak i smartfonów czy tableatów. Wybór ten podyktowany jest również wiekiem użytkowników. Najliczniejszą grupę wiekową polskich internautów według Raportu Strategicznego INTERNET 2015-2016 – IAB Polska, stanowią przedstawiciele pokolenia Y, tu osoby między 25. a 34. rokiem życia (23%). W kolejnej, pod względem liczebności, znalazły się osoby w wieku 35-44 lata (20%).

Medialne wizerunki młodego naukowca

Na podstawie analizy 1593 przekazów medialnych emitowanych przez media cyfrowe w 2016 r. można stwierdzić, że osoby określane przez dziennikarzy mianem „młodego naukowca” stanowią grono zróżnicowane pod względem płci, specjalizacji, stopnia wykształcenia i wieku. Szczegółowa analiza materiału źródeł internetowych (uwzględniająca daty wydania z okresu od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r.) i wykorzystane do celów porównawczych badanie przekazów medialnych z okresu od 1 stycznia 2010 do 1 stycznia 2017 r. pozwoliły autorkom na zidentyfikowanie i stworzenie klasyfikacji ośmiu grup wizerunków młodego naukowca:

- grupa 1 – doktorzy,
- grupa 2 – doktoranci,
- grupa 3 – pracownicy zatrudnieni w jednostkach naukowych, osoby prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe w polskich lub zagranicznych ośrodkach naukowych,
- grupa 4 – absolwenci uczelni wyższych i studenci,
- grupa 5 – licealiści,
- grupa 6 – gimnazjaliści i uczniowie klas IV-VI szkoły podstawowej,
- grupa 7 – uczniowie klasy I-III i wychowankowie przedszkoli.

Charakterystyczne jest, że poszczególne grupy młodych uczonych prezentowanych w medialnych przekazach nie zawsze są odzwierciedleniem portretów młodych naukowców zdefiniowanych w ustawach, a niekiedy nie odnoszą się nawet do ich prototypowych wyobrażeń funkcjonujących w potocznej wyobraźni i języku (np. młodzi naukowcy jako uczniowie szkół ponadpodstawowych i podstawowych będący uczestnikami projektów edukacyjnych lub licealiści jako laureaci programów stypendialnych).

Wykres 6. Medialne wizerunki młodego naukowca.

Źródło: opracowanie własne.

Wyrażenie „młody naukowiec” (występujące w zdecydowanej większości w liczbie mnogiej) funkcjonuje w tekstach zarówno w odniesieniu do osób ze stopniem doktora¹⁰, doktorantów¹¹, absolwentów studiów wyższych

---

¹⁰ W grupie tej niejednokrotnie pojawiają się dodatkowe kryteria dotyczące wieku (co widoczne jest w informacjach o konkursach i projektach grantowych, gdzie górne granice wieku to zazwyczaj 30, 35 lub 39 lat) lub czasu uzyskania stopnia naukowego. Młodzi naukowcy ze stopniem doktora określani są w przekazach zarówno jako osoby mające doktorat nie krócej niż dwa lata i nie dłużej niż 7 lat (<http://www.polskieradio.pl/42/4266/Artykul/1668209,Grant-ERC>, dostęp: 19.03.2017), z zakończonym przewodem doktorskim lub stopniem doktora uzyskanym w ciągu ostatnich 3 lat (<http://www.grodzisk.pl/komunikaty/pokaz/1748.html>, dostęp: 26.03.2017), uczeni posiadający ten stopień nie dłużej niż 5 lat (<https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/100-tys-zl-dla-zwyciezcow-konkursu-Energia-Innowacji-2209.html>, dostęp: 19.03.2017), jak i osoby posiadające stopień nie dłużej niż 10 lat (<http://wde.warszawa.pl/grupa-pge-poszukuje-innowacyjnych-rozwiazan-rusza-konkurs-energia-innowacji/>, dostęp: 26.03.2017). W badanym materiale znalazły się również trzy wypowiedzi, w których mianem młodego naukowca określono osoby ze stopniem doktora habilitowanego. Por. <http://brzeziny.naszemiasto.pl/artykul/medal-mlodego-uczzonego-dla-lukasza-albrechta-chemika-z-pl,3685173,artgal,t,id,tm.html>, dostęp: 18.03.2017; <http://tvn24bis.pl/z-kraju,74/hardt-i-zubelewicz-nowymi-czlonkami-rpp,621812.html>, dostęp: 19.03.2017; <http://eurofundsnews.eu/wazne/nowe-ulgi-dla-firm-prezydent-duda-podpisal-ustawe-o-innowacyjnosci/>, dostęp: 19.03.2017; <http://evertiq.pl/news/18274/>, dostęp: 24.03.2017.

¹¹ Por. m.in. <https://www.analizy.pl/fundusze/wiadomosci/21406/opoka-tfi-zapowiada-ofensywe-produktowa.html> (dostęp: 23.03.2017).

licencjackich i magisterskich oraz studentów¹², jak i licealistów¹³, uczniów starszych klas szkoły podstawowej i gimnazjalistów¹⁴, dzieci w wieku wczesnoszkolnym i przedszkolnym¹⁵. Naturalną konsekwencją tego stanu rzeczy jest, że w gronie młodych naukowców znajdują się nie tylko młodszy (wiek 15-24 lat) i starsi (wiek 25-35 lat) mileniści, przedstawiciele pokolenia X (tu osoby od 36 do 39 lat), ale także najmłodszy reprezentanci pokolenia Z (w przekazach medialnych były to osoby w wieku od 4 do 16 lat, którym dedykowano programy edukacyjne lub inne formy kształcenia, np. w ramach uniwersytetów dla dzieci). Należy też zaznaczyć, że poszczególne grupy młodych naukowców nie stanowią społeczności zamkniętych (por. wykres 6), co wynika z faktu łączenia ofert dla poszczególnych środowisk reprezentujących kolejne etapy edukacji (por. m.in. informacje na temat projektów dedykowanych młodym doktorom i doktorantom¹⁶, doktorantom i studentom¹⁷ czy przedsięwzięć adresowanych do dzieci w wieku od 6 do 12¹⁸ lub od 6 do 16 lat¹⁹).

W badanym materiale znajduje się najwięcej tekstów podejmujących problematykę rozwoju młodej naukowej kadry i efektów jej pracy dostrzeganych

---

¹² Por. m.in. <http://karczew.naszemiasto.pl/artykul/wynalazki-warszawskich-studentow-z-jednego-konca-polski-na,3647547,artgal,t,id,tm.html> (dostęp: 18.03.2017); <http://www.granty-na-badania.com/2016/12/program-stypendialny-rzadu-rp-dla.html#.WNegEUZi7Rt> (dostęp: 26.03.2017); <http://konkursy.studentnews.pl/serwis.php?s=1626&pok=36311&id=4088802> (dostęp: 26.03.2017).

¹³ Por. m.in. <http://www.edustyle.pl/artykuly/817,250,adamed-smartup-znamy-stypendystow-pierwszej-edycji> (dostęp: 24.03.2017); <http://malbork.naszemiasto.pl/artykul/mieszkaniec-malborka-buduje-sonde-kosmiczna-razem-z,3962336,artgal,t,id,tm.html> (dostęp: 26.03.2017); <http://dzieje.pl/edukacja/projekt-licealistow-z-plocka-przeswietlania-piramid-mionami-wygral-konkurs-cern> (dostęp: 19.03.2017).

¹⁴ Por. m.in. <http://niezalezna.pl/85333-lotos-odpowiedzialny-spoecznie> (dostęp: 26.03.2017); <http://grupalokalna.pl/galeria/magia-zaklecia-i-kolo-samozwanczych-naukowcow-w-zs-w-chroszczach> (dostęp: 19.03.2017).

¹⁵ Por. m.in. <http://miastodzieci.pl/wydarzenia/fizyka-i-chemia-w-przedszkolu-lub-w-szkole-podstawowej-warsztaty-dla-dzieci/> (dostęp: 26.03.2017); <http://chemical-world.pl/harmonogram> (dostęp: 26.03.2017); <http://gazeta.wodzislav-slaski.pl/mali-odkrywcy-w-akcji> (dostęp: 26.03.2017).

¹⁶ Por. <http://wde.warszawa.pl/grupa-pge-poszukuje-innowacyjnych-rozwozian-rusza-konkurs-energia-innowacji> (dostęp: 26.03.2017).

¹⁷ Por. <http://www.kierunekchemia.pl/artykul,34210,konferencja-naukowa-mlodzi-dla-techniki-2017.html> (dostęp: 26.03.2017).

¹⁸ Por. <http://wloclawek.naszemiasto.pl/artykul/ferie-zimowe-2017-we-wloclawku-bro-war-b-przygotowal,3958430,art,t,id,tm.html> (dostęp: 26.03.2017).

¹⁹ Por. <http://radiogra.pl/start-dla-mlodego-naukowca-politechnika-wroclawska-zaprasza-dzieci-i-mlodziez-do-udzialu-w-projekcie.html> (dostęp: 26.03.2017).

w konkursach krajowych i międzynarodowych oraz w ramach innowacyjnych projektów naukowych, w których uczestniczy pokolenie młodszych i starszych milenialsów. Sposób ich charakteryzowania w mediach nie odbiega od cech przypisywanych pokoleniu Y, choć warto zauważyć, że o młodych naukowcach pisze się najczęściej w samych superlatywach. W kreślonych przez dziennikarzy wizerunkach młodych naukowców uwagę zwracają najczęściej reprezentowane kolokaty rzeczownikowe: zapał, potencjał, projekt, ciekawość, osiągnięcia, przełom, postęp, innowacja, nagroda, kariera, sukces, zwycięstwo; kolokaty czasownikowe: publikują, proponują, zgłębiają, przybliżają, oraz kolokaty przymiotnikowe: zdolni, wspaniali, uzdolnieni, wybitni, bądź imiesłowowe: wyróżniający się czy obiecujący. Znamienne jest, że przymioty te zdecydowanie rzadziej przypisywane są jednostkom i najczęściej odnoszą się do grupy osób, co potwierdza właściwą tej generacji chęć współtworzenia i współpracy w zespole.

Młody naukowiec jako jednostka to na ogół męczyzna (co w dużej mierze jest wynikiem słowotwórczego braku w polszczyźnie właściwych odpowiedników żeńskich). Tendencję tę przełamują dwa teksty, w których mówi się o „młodej naukowczynie”²⁰ (zapewne przez analogię do wykładowczynie, gdzie przyrostek dodany został do formy męskiej z przyrostkiem -ca) i o „młodej naukowicz” (tej samej osobie) – badającej proces produkcji ogniw perowskitowych²¹. Młody uczonec to najczęściej przedstawiciel nauk ścisłych, o których w mediach mówi się zdecydowanie chętniej niż o reprezentantach nauk humanistycznych czy społecznych. Tę specyfikę prezentowania portretów ludzi nauki wskazywano już poniekąd we wcześniejszych artykułach na temat wizerunku naukowca w mediach (Ryłko-Kurpiewska i Gustowski 2016).

Na koniec warto też zauważyć, że traktowane w środowisku naukowym z pobłażaniem czy lekką ironią wyrażenie „młody wybitny naukowiec”, gdzie przymiotnik „młody” zdaje się podważać znaczenie (również wartościowanie) drugiego z użytych przymiotników, wpisuje się w szerszy obszar popularyzowania wiedzy i promowania pozytywnego postrzegania zawodu (Ryłko-Kurpiewska i Gustowski, 2016), a także motywowania młodych ludzi do podjęcia pracy na rzecz nauki. Trzeba podkreślić, że reprezentatywność tego wyrażenia w przekazach medialnych, jak i rosnąca frekwencja określeń typu: „wspaniali młodzi naukowcy”, „nagrada dla młodego naukowca”, „nagrody za wybitne osiągnięcia dla młodych naukowców”, „nastoletni

---

²⁰ Por. <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/znamy-juz-finalistki-vii-edycji-konkursu,92,0,2006364.html> (dostęp: 18.03.2017).

²¹ Por. <http://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/wroclaw/wroclaw-dzieki-tej-folii-naladujesz-komorke/p5cvkkgg> (dostęp: 19.03.2017).

wybitnie uzdolnieni naukowcy”, skutkuje wyobrażeniową nobilitacją młodych uczonych. Sytuację tę w innym wymiarze widać w informacjach dotyczących projektów edukacyjnych dla dzieci, gdzie określenia „młodzi naukowcy” używa się w celu wartościowania przedsięwzięcia (por. warsztaty dla młodych naukowców, eksperymenty dla młodych naukowców) oraz życzeniowo odnosi się do rozwoju i powodzenia najmłodszych, co bardzo dobrze wpisuje się w coraz bardziej utrwalone wyobrażenia związane z charakterystyką naukowców z grupy milenialsów.

Zakończenie

Medialny wizerunek młodego naukowca kreślony jest przede wszystkim przez media cyfrowe, które chętnie prezentują informacje na temat rozwoju młodych naukowców. W przekazach medialnych najczęściej (w badanym materiale to 86% tekstów) wskazuje się sukcesy oraz efekty pracy młodych naukowców lub też przedstawia oferty i możliwości udziału przez nich w projektach badawczych, konkursach czy programach stypendialnych. Wskazywane w artykule zróżnicowanie cech w medialnych wizerunkach badanych grup jest wyraźnym sygnałem, że określenia „młody naukowiec” używa się nie tylko w celu określenia wieku, ale również w funkcji wartościującej (nobilitującej) różnego typu przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym. Charakterystyczne jest również, że o ile górna granica wieku młodych naukowców bliska jest kryteriom ustawowym (wiek do 35 lat) lub łączy się ze społecznym postrzeganiem młodości (jak wskazywano w artykule dla Polaków młodość kończy się ok. 39 roku życia), o tyle dolna granica młodości (dotychczas ustawowo nieodokreślona) przypada na okres średniego dzieciństwa (Kielar-Turska, 2011), a młodym naukowcem może się stać już czterolatek podczas dwutygodniowego obozu dla młodych uczonych.

BIBLIOGRAFIA

- am, *Stworzył idealne supermodelki. Teraz mówi „nie” terrorowi młodości i doskonałości*. Pozyskano z: www.tvn24.pl/kultura-styl.8/stworzyl-supermodelki-mowi-nie-terrorowi-mlodosci-i-doskonalosci,528964.html (dostęp: 26.02.2017).
- Brzezińska, A.I., Kaczan, R., Piotrowski, K. i Rękosiewicz, M. (2011). Odroczone dorosłość: fakt czy artefakt? *Nauka*, 4, 67-107.
- CBOS. (2012). *Polacy wobec własnej starości, Komunikat z badań*, BS/94/2012. Warszawa, 3.
- Czechowska-Derkacz, B. i Łosiewicz, M. (2015). Uczelnie w medialnym kryzysie – dychotomiczny obraz naukowca i uczelni wyższej w mediach. *Naukowy Przegląd Dziennikarski*, 4, 42-61.

- Doroszewski, W. (red.). *Słownik języka polskiego*. (1996). Warszawa: PWN. Pozyskano z: <http://sjp.pwn.pl/doroszewski/mlodosc;5452254.html> (dostęp: 29.03.2017).
- European Commission. (2012). *Active Ageing Report*, Special Eurobarometer 378. Pozyskano z: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_378_en.pdf (dostęp: 26.02.2017).
- Fazlagić, J.A. (2008). Charakterystyka pokolenia Y. *E-mentor*, 3, 25. Pozyskano z: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/25/id/549> (dostęp: 26.02.2017).
- Gombrowicz, W. (2004). *Ferdynand. Lekcja literatury z Jerzym Jarzębskim i Andrzejem Zawadzkiem*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Grupa Wirtualna Polska. (2015). Pokolenie Z – nie warto bronić im dostępu do nowych technologii, *dzieci.pl*. Pozyskano z: <http://dzieci.pl/kat,1024265,title,Pokolenie-Z-nie-warto-bronic-im-dostepu-do-nowych-technologii,wid,17461223,wiadomosc.html?smgputicaid=618b3b> (dostęp: 26.02.2017).
- Kielar-Turska, M. (2011). Średnie dzieciństwo – wiek przedszkolny. W: J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka*. Warszawa: PWN, 202-229.
- Łosiewicz, M. i Czechowska-Derkacz, B. (2016). Funkcjonowanie dualizmu wizerunkowego polskich naukowców w przekazach medialnych. W: E. Żyrek-Horodyska i M. Hodalska (red.), *Komunikowanie o nauce*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 196.
- McAfee, A. (2014). Najbardziej niebezpieczna cecha pokolenia Y. *Harvard Business Review Polska*. Pozyskano z: <http://www.hbrp.pl/news.php?id237it> (dostęp: 26.02.2017).
- Raport strategiczny INTERNET 2015-2016 – IAB Polska. Pozyskano z: iab.org.pl/badania-i-publikacje/raport-strategiczny-internet-2015-2016/ (dostęp: 26.03.2017).
- Rytko-Kurpiewska A. i Gustowski W. (2016). Naukowiec, uczony, badacz. Ocena wizerunku profesji w świetle badań opinii publicznej i wybranych tekstów prezentowanych w polskich mediach. W: E. Żyrek-Horodyska i M. Hodalska (red.), *Komunikowanie o nauce*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 141-155.
- Słownik języka polskiego*. PWN. Pozyskano z: <http://sjp.pwn.pl/sjp/mlodosc;2483955> (dostęp: 26.02.2017).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. Dz. U. 2012, poz. 572 (brzmienie od 30 września 2015).
- Ustawa z dnia 15 stycznia 2015 r. ku zmianie ustawy o zasadach finansowania nauki oraz niektórych innych ustaw. Dz. U. 2015, poz. 249 (art. 2 pkt.19).
- Ustawa o Narodowym Centrum Nauki. Dz. U. 2016, poz. 1071.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY-ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>